

Brüssel, 22.2.2021
COM(2021) 70 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Tegevuskava sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmetööstuse vahel

1. Sissejuhatus

Üks kõige olulisemaid ja pikemaajalisi uuendusi autotööstuses sai alguse kaitsetööstusest siinsamas Euroopas. Rootsi insener Nils Ivar Bohlin oli esmalt ametis ühes Euroopa lennundusettevõtetest, kus ta tegeles hävituslennukite katapultistmetega, hiljem aga töötas ta Euroopa autotootja jaoks välja uue turvavöö. Hävituslendurite rakmetest inspireeritud kolme kinnituspunktiga turvavööst on saanud autotööstuse üleilmne norm ja see on oma kasutuselevõttust alates päästnud enam kui miljoni inimese elu.

See on hea näide selle kohta, mida pidas silmas president von der Leyen, kui ta tegi oma komisjonile ülesandeks¹ tagada tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vastastikune täiendavus ja keskenduda kosmose ning kaitse ja julgeoleku vahelise olulise seose parandamisele. Sel eesmärgil kuulutati 2020. aasta märtsikuises Euroopa tööstusstrateegias² välja tegevuskava, mis käsitleb tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahelist sünergiat (sealhulgas programmide, tehnoloogia, innovatsiooni ja idufirmade koostoitmet); nõukogu kiitis tegevuskava heaks³.

Tegevuskava, mis on inspireeritud kolmepunkti turvavöö sünnist, loob vundamendi konkreetsetele poliitikameetetele seoses kolme peamise eesmärgiga:

- suurendada asjaomaste ELi programmide omavahelist täiendavust, et tõhustada investeringuid ja parandada tulemusi (*sünergia*);
- propageerida seda, et ELi rahastus teadus- ja arendustegevusele (sealhulgas kaitse- ja kosmosevaldkonnas) teeniks majanduslikke ja tehnoloogilisi dividende Euroopa kodanikele (nn *spin-off*)⁴;
- hõlbustada tsiviilvaldkonna teadustegevuse tulemuste ja tsiviilsektorist pärineva innovatsiooni kasutamist Euroopa kaitsekoostööprojektides (nn *spin-in*).

Sünergia. Praeguses keerukas rahvusvahelises olukorras, kui EL peab säilitama edumaa tehnoloogia vallas ja toetama oma tööstusbaasi, suurendatakse ELi 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga investeringuid tehnoloogiasse, mida kasutatakse kaitse- või sellega seotud tsiviileesmärgil, näiteks julgeoleku, liikuvuse, tervishoiu, infohalduse, kosmose ja kübervaldkonnas. Mitmeaastase finantsraamistiku asjaomased programmid hõlmavad üksteist täiendaval viisil teadusuuringuid, arendustegevust, prototüüpide loomist ja juurutamist (novaatorlike toodete ja teenuste hanked).

Nii tsiviil-, kaitse- kui ka kosmosetööstuses pidevalt esile kerkiv uus ja murranguline tehnoloogia loob uusi võimalusi ELi programmide ja vahendite vaheliseks sünergiaks⁵. Struktureeritud lähenemisviis, millega luuakse nende vahendite jaoks asjakohased protsessid ja mehhanismid ning võetakse samal ajal arvesse vahenditele eriomaseid eesmärgid ja piire, suurendab rahastuse mõjusust, vähendab dubleerimise ohtu ja tagab ELi maksumaksjale maksimaalse kasu.

Spin-off. Suuremad investeringud kaitsevaldkonda peavad samal ajal teenima dividende majanduse jaoks üldisemalt, arvestades samas täielikult kaitsektorile iseloomulike kitsendustega, nagu riigi roll nõudluse suunamisel, andmete käitlemine või

¹ Vt missioonikirjad [juhtivale asepresidendile Vestagerile](#) ja [volinik Bretonile](#).

² Teatis COM(2020)102, 10.3.2020.

³ Nõukogu 17. juuni 2020. aasta järeldused julgeoleku ja kaitse kohta (8910/20): „Nõukogu [...] peab tervitatavaks üleskutset suurendada tsiviil- ja kaitsetööstuse, sealhulgas kosmosetööstuse, koostoitmet ELi programmides, austades samas vastavate ELi programmide ja algatuste erinevat olemust ja õiguslikku alust, sealhulgas Euroopa kosmoseprogrammide tsiviilotstarbelist olemust, et kasutada tõhusamalt ressursse ja tehnoloogiaid ning saavutada mastaabisääst.“

⁴ Keskpikas perspektiivis, kui on kadunud vajadus kaitsta põhilisi operatiivtegevuses eelist andvaid vahendeid.

⁵ Määruse (millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ning kehtestatakse selle osalemis- ja levitamiseeskirjad) IV lisas on esitatud erisätteid sünergia kohta teiste programmidega.

intellektuaalomandi suhtes kehtivad erinõuded. Avalikkuse paremini kurssi viimine ELi poolt julgeoleku, kaitse ja kosmose valdkonnas tehtavate teadus- ja arenduskulutuste märkimisväärse mitmekordistava mõjuga aitab lisaks sellele tagada, et kõnealustel algatustel on avalikkuse toetus.

Selliseid kulutusi tehakse vastusena avalikkuse suuremale julgeolekuvajadusele ning need kujutavad enesest pikaajalist investeringut tehnoloogia jõudsasse arengusse, majanduslikku vastupanuvõimesse ja majanduskasvu. Paljud maailmatasemel Euroopa ettevõtted võlgnevad oma edu Euroopa kaitseuringutest võrsunud tehnoloogiale, nagu optilised kiud ja tsiviillennukid, aga ka näiteks toidukonservid. Samuti on paljud algselt kosmosesektoris kasutusele võetud uuendused löönud läbi ka tsiviilvaldkonnas – näiteks võib tuua digitaalsed pildiandurid, insuliinipumbad ja juhtmeta kõrvaklapid. Galileo programmi, EGNOSe ja Copernicuse programmi genereeritud kosmoseandmeid ja teenuseid kasutatakse paljudes valdkondades nii ELis kui väljaspool seda ning neist on suur kasu nii majandusliku heaolu kui üldise elukvaliteedi seisukohast.

Spin-in. Paljudel juhtudel on üha raskem tõmmata selget piiri tsiviil- ja kaitseuringute vahele, eriti mis puudutab põhitehnoloogiat (madal tehnoloogia valmidusaste). Tehnoloogia tsiviilkasutus muutub ühe odavamaks, kuna teadmised üleilmastuvad, tehnoloogia jõuab laiemale avalikkuseni ja andmed on üldiselt kättesaadavad. Samal ajal on paljudel uutel ja digitaalsetel tehnoloogialahendustel märkimisväärne kaitsepotentsiaal (näiteks võib tuua tehisintellekti, mikroelektronika, pilvandmetaristud ja robotika).

Nendes valdkondades pärineb innovatsioon sageli idufirmadelt, väikestelt ja keskmise suurusega ettevõtjatelt ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidelt. Euroopa kaitsetööstus peaks võimaluse korral saama kasutada ELi tsiviiltööstuses tehtava teadustöö tulemusi, et vältida kulukat teadustöö dubleerimist⁶.

ELi rahastatavate vahendite sünergia edendamine ning tsiviil-, kosmose- ja kaitsevaldkonna vastastikuse täiendavuse soodustamine (st *spin-in* ja *spin-off*) võib hoogustada Euroopa majanduskasvu, viia edasi ühtse turu arengut ja suurendada Euroopa kodanike julgeolekut.

Kui kasutada oskusteavet, mis pärineb kõikjalt liidust ning mitte pelgalt tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse pikaajalistelt liidritelt, vaid ka VKEdelt ja idufirmadelt, aitab see kaasa Euroopa koostöö, konkurentsivõime ja vastupidavuse suurendamisele.

Sel taustal on käesolevas tegevuskavas esitatud **11 meedet**,⁷ millega: a) kindlustatakse suutlikkusest lähtuvat lähenemisviisi julgeolekusektoris; b) suurendatakse ELi programmide ja vahendite vahelist sünergia; c) toetatakse idufirmasid, VKEsid ning teadus- ja koolitusorganisatsioone; d) jälgitakse elutähtsat tehnoloogiat, et vähendada sõltuvust; e) soodustatakse tsiviil-/kaitsevaldkonna hübriidstandardite standardimist; f) hoogustatakse innovatsiooni ning tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vastastikust täiendavust; g) alustatakse kolme juhtprojekti, millel võib olla pöördeline tähtsus.

Ehkki käesolev tegevuskava piirdub ELi programmide ja vahenditega,⁸ võib sünergia propageerimine ELi tasandil tingida sarnased meetmed riiklikul ja piirkondlikul tasandil, muu hulgas ELi projektide riikliku kaasrahastamise näol, mitmekordistades seega oodatavat positiivset mõju.

⁶ Vt näiteks Teadusuuringute Ühiskeskuse aruanne „[Horizon 2020-funded security research projects with dual-use potential: An overview \(2014-2018\)](#)“, EUR 30210 EN.

⁷ Kõik meetmed peavad olema täielikult kooskõlas asjakohaste riiklike, ELi ja rahvusvaheliste õigusnormidega, sealhulgas konkurentsieeskirjadega.

⁸ ELi rahastus peab olema täielikus kooskõlas kohaldatava õigusega, sealhulgas aluslepingute, finantsmääruse ja erinormidega, mis on määratletud konkreetse programmi või instrumendi vastavas alusaktis.

Ehkki käesoleva tegevuskava kohaldamisalasse ei kuulu liikmesriikide veetavad julgeoleku- ja kaitsealgsused,⁹ võetakse arvesse ka neid, eriti strateegilist kompassi, kaitseküsimuste igaaastast kooskõlastatud läbivaatamist, alalist struktureeritud koostööd ja ÜJKP tsiviiltegevuse kokkulepet¹⁰. Kui see on asjakohane, võetakse samuti arvesse ELi ja NATO koostööd, sealhulgas seoses koostalitlusvõimega. Komisjoni talitused jätkavad tihedat koostööd Euroopa välis teenistuse ja Euroopa Kaitseagentuuriga, kelle asjaomast tegevust võetakse arvesse sünergia ja vastastikuse täiendavuse poole püüeldes¹¹.

Laiemas geopoliitilises kontekstis on EL töotanud välja töötada ühise Atlandi-ülese lähenemisviisi elutähtsa tehnoloogia kaitsele üleilmsete majandus- ja julgeolekuprobleemide valguses ning teha koostööd tehnoloogia, kaubanduse ja standardite alal. ELi selles vallas tehtavaid jõupingutusi võivad toetada Atlandi-ülene partnerlus ja koostöö teiste sarnaseid seisukohti jagavate riikidega.

2. Suutlikkusest lähtuv lähenemisviis

Kosmose-, kaitse ja julgeolekutööstusel on Euroopa jaoks strateegiline tähtsus. ELi 2020. aasta veebruaris vastu võetud digistrateegias¹² rõhutati seda, kui oluline on ELi liidriroll digitehnoloogia ja küberturvalisuse valdkonnas, ning nähti ette enneolematul tasemel investeringud ELi digipöördesse järgneva seitsme aasta jooksul. 2020. aasta oktoobris rõhutas Euroopa Ülemkogu,¹³ et liidu keskne eesmärk on saavutada strateegilise autonoomia, säilitades samal ajal avatud majanduse, ning kutsus üles kujundama välja ELi autonoomia kosmosesektoris ja integreerituma kaitsetööstusbaasi. 2020. aasta juulis rõhutati ELi julgeolekuliidu strateegias¹⁴ vajadust hoogustada veelgi julgeolekualast teadustegevust ja innovatsiooni. Käesolev tegevuskava võiks muu hulgas rahuldada seda vajadust ning toetada ELi julgeolekutööstust tehnika viimase sõna kohaste novaatorlike lahendustega, mis on tsiviil-, kaitse- ja kosmetööstuse vahelise vastastikuse täiendavuse ja mõjusa sünergia tulemus. ELi roheline kokkulepe andis tõuke suurtele muutustele ühiskonnas. Selleks on vaja märkimisväärset teadustööd ja innovatsiooni tehnoloogia ja ühiskondlike muutuste valdkonnas ning see tingib läbimurde paljudes sektorites.

Lennundus- ja kaitsetööstuse ökosüsteem hõlmab lennundus-, kosmose- ja kaitsektorit. See tähendab 376 miljardi euro suurust aastakäivet, 44 000 ettevõtet ja 1,5 miljonit töötajat¹⁵. 2015. aasta andmetel¹⁶ töötab Euroopa julgeolekutööstuses 4,7 miljonit inimest, selle aastakäive on 200 miljardit eurot ja see hõlmab enam kui 20 Euroopa majanduse allsektorit. Enne COVID-19 algust näitasid enamiku ettevõtjate aruanded kasvu ja nad eeldasid kasvu jätkumist, kuid pandeemia pööras selle suundumuse ümber.

Käesolev tegevuskava käsitleb selle ökosüsteemi kosmose- ja kaitsektorit, samuti nende koostoimet tsiviilsektoritega, näiteks julgeolekuga. See tööstus püüab kriisist toibuda, kuid

⁹ Välja töötatud ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) / ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) raames.

¹⁰ Hiljuti tsiviiltoetustarbelise ÜJKP riikliku suutlikkuse arendamiseks riikliku soovituskava alla loodud julgeoleku, tehnoloogia ning teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni valdkonna klastri eesmärk on teha kindlaks ja kasutada asjakohaseid ELi programme.

¹¹ See on kooskõlas ELi lepingu artikli 21 lõikega 3, millega on sätestatud, et komisjon ja nõukogu, keda abistab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, tagavad kooskõla välisestegevuse ja sisepoliitika vahel.

¹² Komisjoni 19. veebruari 2020. aasta teatis COM(2020) 67 „Euroopa digituleviku kujundamine“.

¹³ Euroopa Ülemkogu 2. oktoobri 2020. aasta järeldused EUCO 13/20.

¹⁴ COM(2020) 605, 24.7.2020.

¹⁵ Arvutused põhinevad Eurostati ettevõtluse struktuurstatistikal ja uuringul „National accounts aggregates by industry“. Suurem osa näitajaid käib EL-27 kohta (2017. aastal). Puuduvad näitajad on asendatud kõige uuemate kättesaadavate andmetega.

¹⁶ 2015. aasta aruande leiab [siit](#). Andmed ei pruugi olla täpsed, kuna suurem osa tööstusorganisatsioonide tegutseb nii kaitse kui ka julgeoleku valdkonnas. Hiljuti algatas komisjon uue uuringu.

samuti reageerida rohe- ja digiüleminekule ja neid kiirendada. Tegu on kõrgtehnoloogiliste ettevõtetega, kellel on kõrgelt kvalifitseeritud töötajad ning kes tavaliselt ekspordivad suure osa oma toodetest. Needsamad tööstusvaldkonna suurtegijad tegutsevad sageli nii kosmose ja kaitse vallas kui ka paljudes tsiviilsektorites, nagu julgeolek, lennundus ja digitehnoloogia. Nad teevad rahvusvahelist koostööd, püüavad suurendada oma vastupanuvõimet ja omavad dünaamilisi väärtusahelaid. Viimase aja tehnoloogiline areng näitab uut suundumust, kus üha rohkem on kaitsealase innovatsiooni liikumapanevaks jõuks tsiviilvaldkonnast, eriti idufirmadelt ja VKEdelt pärinev innovatsioon.

Kosmose-, kaitse- ja julgeolekusektoritel on potentsiaal sünergiaks ja vastastikuseks täiendavuseks nii üksteisega kui ka muude tsiivilsektoritega. Neil tuleb rinda pista paljude raskuste ja piirangutega, mille hulgas on regulatiivsed tõkked, võrdsete tingimuste puudumine üleilmsetel turgudel, juurdepääs kulukale teadus- ja katsetaristule, vajadus spetsiifiliste oskuste järele, vähene atraktiivsus eelkõige naiste ja noorte jaoks, kriitilise tähtsusega materjalide või komponentide kättesaadavus ning vajadus Euroopa standardite ja sertifikaatide järele. Nad täidavad konkreetselt kaitseotstarbeliste ja kahesuguse kasutusega kaupade¹⁷ suhtes kehtiva ekspordikontrolli nõudeid. Kuna nad tegelevad potentsiaalselt turvalisust mõjutava tehnoloogia või taristuga, võidakse nende puhul korraldada välismaiste otseinvesteeringute taustauuring¹⁸.

Et mõista paremini seoseid nimetatud ja muude tsiviilvaldkonna sektorite vahel, jätkab komisjon konsulteerimist kõigi asjaomaste sidusrühmadega. Ennekõike püüab ta tegeleda probleemidega, millega seisavad silmitsi Euroopa VKEd, idufirmad, teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonid ning akadeemilised ringkonnad ja mis ei lase neil mängida aktiivsemat rolli. Selliste probleemide hulgas on ranged turvanõuded, turuleminekuks vajalike mahtudeni jõudmine, juurdepääs rahastamisele (hangitav rahastus, erainvesteeringud), pääs kolmandate riikide turgudele, juurdepääs katsetaristule ja teadusuuringutesse tehtavate investeeringutega seotud riskide ebapiisav vähendamine.

Üks viis nende probleemide lahendamiseks on propageerida suutlikkusest lähtuvat lähenemisviisi. Sellisel lähenemisviisil on kaks põhiomadust: esiteks määratlevad kasutajad suutlikkuse, mida nad vajavad, ja teiseks annavad nad teada oma kavatsusest hankida tooteid, mis suudavad pärast nende väljatöötamist soovitud suutlikkust pakkuda. Tegu on kosmose- ja kaitsealaseks kasulikuks osutunud lähenemisviisiga, kuna see lubab poliitikat selgelt juhtida, keskenduda tulevikule, pikalt ette planeerida, rakendada interdistsiplinaarset lähenemisviisi, mis hõlmab kõiki sidusrühmi, ja eri protsesse sünkroonida.

Suutlikkusest lähtuvat lähenemisviisi kasutavad Euroopa Kaitsefond ja selle eelkäijaprogrammid,¹⁹ ennekõike võttes arvesse sellised vahendid ja protsessid ELi kaitseprioriteetide määratlemiseks,²⁰ mis toetavad otsuste tegemist riiklikul ja ELi tasandil. See aitab lähendada liikmesriikide kaitseplaneerimist ja pakub pidepunkte Euroopa kaitsevõime sidusamaks arendamiseks.

Lisaks sellele võimaldas kosmosevaldkonna juhtimise kehtiv raamistik ning stabiilne rahastus liikmesriikidelt (Euroopa Kosmoseagentuuri kaudu) ja liidu eelarvest võtta suutlikkusest lähtuva lähenemisviisi kasutusele ka kosmosesektoris. Sellise lähenemisviisiga tagatakse, et

¹⁷ Vastavalt [nõukogu määrusele kahesugusekasutusega kaupadega kauplemise kohta](#) on kahesuguse kasutusega kaubad käesolevas tegevuskavas määratletud kui kaubad, tarkvara ja tehnoloogia, mida saab kasutada nii tsiviil- kui ka sõjalisel otstarbel.

¹⁸ 19. märtsi 2019. aasta määrus 2019/452. Määruse rakendamine ja selle täitmise tagamine võib aidata kaitsta elutähtsat tehnoloogiat ja taristut viisil, millest on muu hulgas kasu neid kasutavatel ELi operaatoritel.

¹⁹ Liidu kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistav meede ja Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm.

²⁰ Eelkõige võimearendusplaan (ja sellega seotud strateegilise konteksti toimikud) ning kaitseküsimuste iga-aastane kooskõlastatud läbivaatamine.

tulevased kosmosesüsteemid suudavad pakkuda suutlikkust, mis on optimaalne, et rahuldada ELi vajadusi keskkonna- või turvaseire, turvalise side, positsioneerimise, navigatsiooni, ajamääramise või muus valdkonnas.

Kui välja arvata integreeritud piirihaldus,²¹ siis **ELi julgeolekusektoris puudub sarnane üldine suutlikkusest lähtuv lähenemisviis**. Suur geograafiline, temaatiline ja kasutajate mitmekesisus tingib julgeolekusektori eri alljaotused, mis kasutavad nende konkreetsetele vajadustele kohandatud erinevaid lähenemisviise. Kooskõlastatud kavandamise puudumine võib tingida ülemäärase sõltuvuse olemasolevast importtehnoloogiast. Suutlikkusest lähtuv lähenemisviis säilitab iga allsektori jaoks vajaliku paindlikkuse ning samal ajal võib see aidata kaasa nüüdisaegse ja tulevikku suunatud julgeolekusektori sünnile. See võib lihtsustada novaatorliku tehnoloogia kasutamist, et lahendada õiguskaitseorganite – nagu politsei, toll ja muud kontrolliasutused – muutuvaid julgeolekuprobleeme ning tuua nii kasu liikmesriikide ametiasutusele, hõlbustades samuti Euroopa isikuandmete kaitse ja eetikastandardite järgimist.

ELil on suurepärase positsioon, et edendada kogu julgeolekusektoris suutlikkusest lähtuvat lähenemisviisi. Näiteks võib selle lähenemisviisi olulisuse suurendamine ELi ametites aidata struktureerida kasutajate vajadusi, teha kindlaks nõrku kohti, tegeleda suutlikkuslünkadega, määratleda tehnoloogia tegevuskavad ja võimalused teadustööks, tagada edukas üleminek teadus- ja arendustegevuselt rakendusetappi ning luua võimalusi ühishangeteks. Samuti võetakse arvesse võimalikku sünergia tsviilkriisiohjega.

Meede 1: komisjon esitab enne 2021. aasta lõppu ettepaneku panna suuremat rõhku vajaduste ja lahenduste tulevikku suunatud ja varasele kindlakstegemisele sisejulgeoleku ja õiguskaitse valdkonnas, **soodustades suutlikkusest lähtuvat lähenemisviisi eri julgeolekusektorites** ning tuginedes kaitse- ja kosmosesektorite headele tavadele.

3. ELi programmide ja vahendite sünergia

ELi 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga suurendatakse investeringuid tsviil-, kaitse- ja kosmosega seotud eesmärgil, tehes seda järgmisega: a) teadus-, arendus- ja juurutamisprogrammid, nagu programm „Euroopa Horisont“, programm „Digitaalne Euroopa“, Euroopa ühendamise rahastu, Sisejulgeolekufond, Euroopa Kaitsefond ja kosmoseprogramm; b) mitut sektorit hõlmavate novaatorlike tehnoloogiliste lahenduste hanked²².

Kaitsealast teadus- ja arendustegevust kavandatakse Euroopa Kaitsefondi raames. Samuti saavad kaitsealasele teadus- ja arendustegevusele kaasa aidata ühtekuuluvuspoliitika programmid, kui see on kooskõlas asjakohaste normidega eelarve jagatud täitmise kohta. Muud rahastamisvahendid keskenduvad tsviilotstarbele, samas kui vastavad õigusaktid sisaldavad sageli sätteid kahesuguse kasutuse kohta²³. Näiteks elanikkonnakaitse valdkonnas antakse rescEUst²⁴ liikmesriikidele ja osalevatele riikidele rahastust selleks, et arendada välja

²¹ Määruse (EL) 2019/1896 (Euroopa piiri- ja rannikuvalve kohta) artikli 9 kohaselt on ELi integreeritud piirihalduse jaoks kehtestatud spetsiaalne suutlikkuse planeerimise menetlus. Selle tulemusena hakatakse koordineerima liikmesriikide piirihalduse alaseid võimearendusplaanide ja Frontexi enda suutlikkuskavu. Selline võimearendusplaanide koostamine toetab Euroopa piiri- ja rannikuvalve alalise korpusse lähetamist ning suunab asjaomaste ELi vahendite programmitööd.

²² ELi otsehanked või toetus liikmesriikide hangetele.

²³ Programmiga „Euroopa horisont“ nähakse ette, et sünergiast Euroopa Kaitsefondiga on kasu nii tsviil- kui ka kaitseuringutes, ehkki raamprogrammi kohane tegevus keskendub ainult tsviilotsarbelisele kasutusele.

²⁴ [rescEU](#) on osa ELi elanikkonnakaitse mehhanismist.

ELi suutlikkus reageerida keemilistele, bioloogilistele, kiirgus- ja tuumakatastroofidele juhul, kui riigi tasandi suutlikkus osutub ebapiisavaks.

Lisaks sellele kuuluvad mitmeaastase finantsraamistiku alla horisontaalsed instrumendid, mis toetavad merendus- ja transpordipoliitikat. Eriti olulised on sellised programmid nagu integreeritud piirihalduse fond või ELi ametid, nagu Frontex või Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet, mille eesmärk on suurendada ELi sise- ja välisjulgeolekut ja kaitset. Lisaks sellele toetavad ELi taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend ning tehnilise toe instrument liikmesriikide reforme ja investeeringuid, tingimusel et need on kooskõlas ELi seatud prioriteetidega, ennekõike rohe- ja digipöördega seotud prioriteetidega.

Sellised investeeringud, mida tehakse paljude ELi programmide ja vahendite kaudu, on endisest mahukamad ning see loob sünergiavõimalusi, millega on võimalik vältida dubleerimise ohtu ja pakkuda kasutajasõbralikumaid rahastamisvõimalusi, nagu tagastamatu abi, avalikud hanked ja garantiid. Need toetavad projekte teekonnal teadus- ja arendusetapist kuni kasutuselevõtuni kas turuleviimise või avalike innovatsioonihangete läbi.

Lisaks sellele kuuluvad mitmeaastase finantsraamistiku alla vahendid, millega toetada: investeeringuid (nt InvestEU); teadusuuringutele, innovatsioonile, tehnoloogiale ja VKEdele suunatud piirkondlikke projekte (nt Euroopa Regionaalarengu Fondi või Euroopa Sotsiaalfondi kaudu); tehnoloogilisi uuendusi, idufirmasid ja VKEsid (nt programmi „Euroopa Horisont“ koostööpõhiseid teadusuuringuid, sealhulgas partnerlusi ja missioone, ning eriti Euroopa Innovatsiooninõukogu meetmeid „Pathfinder“ ja „Accelerator“) või Euroopa digitaalse innovatsiooni keskusi.

Juhul kui ELi programmidega on ette nähtud julgeolekuga seotud erandid, annavad komisjon ja ELi ametid nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel loa hangetes osaleda ainult juriidilistele isikutele, kes on asutatud liikmesriigis või kes ei ole kolmanda riigi kontrolli all.

Meetmed, millega parandada juurdepääsu rahastamisele ja mitmeaastase finantsraamistiku programmide sünergiat, võivad hõlmata järgmist.

- ELi tasandi **segarahastamisvahendid**, mille raames kombineeritakse suruema mõju saavutamiseks eri liiki investeerimistoetusi ELi eelarvest (nt tagastamatu abi ja tagasimakstavad vahendid) ja muid rahastamisallikaid.
- **Euroopa Innovatsiooninõukogu meetmed „Pathfinder“ ja „Accelerator“**, millega tahetakse maksimaalselt ära kasutada Euroopa tugevat teadusbaasi ja püütakse toetada pöördelist innovatsiooni.
- **Sünergia programmi „Euroopa horisont“ ja muude eelarve otsese täitmise alla kuuluvate mitmeaastase finantsraamistiku programmide vahel** (kui vastav õiguslik alus seda lubab), mis lubab tänu rahaliste vahendite kombineerimise võimalusele kasutada paljusid eri viise strateegiliseks finantsvõimenduseks. Ka eelarve jagatud täitmise alla kuuluvate programmide puhul, nagu Euroopa Regionaalarengu Fond, võib kaaluda vahendite ülekandmist (vabatahtlik ülekandmine ühest fondist teise või eelarve otsese ja kaudse täitmise alla kuuluvatele vahenditele ning kvaliteedimärgise mehhanism).

Lisaks neile meetmetele tuletab komisjon meelde, et vastavalt 2016. aasta Euroopa kaitsealases tegevuskavas²⁵ ja Euroopa Ülemkogu 2016. aasta detsembri järeldustes²⁶ öeldule

---

²⁵ COM(2016) 950, 30.11.2016.

²⁶ Ülemkogu 2016. aasta 15. detsembri järeldustes kutsuti Euroopa Investeerimispanka üles uurima võimalusi toetada investeeringuid kaitsevaldkonna teadus- ja arendustegevusse.

toetab ta seda, et Euroopa Investeerimispank võtab vastu kriteeriumid laenuandmise kohta kaitsektorile aluslepingute piires.

Meede 2: komisjon täiustab enne 2021. aasta lõppu 2022. aasta tööprogramme silmas pidades täiendavalt oma siseprotsessi, et **propageerida sünergia** kosmose-, kaitse- ja vastava tsiviiltööstuse vahel, parandades ELi programmide ja vahendite koordineerimist ning võttes meetmeid, et hõlbustada juurdepääsu rahastamisele.

4. Toetus idufirmadele, VKEdele ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidele

Mõne erandiga on idufirmade, VKEde ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide osalus kaitseturgudel ja julgeolekujurul endiselt väike. Selliste organisatsioonide potentsiaali arvestades tuleb lihtsustada võimaluste loomist kasutada tsiviiltööstusest võrsunud lahendusi kaitsevaldkonnas. Selleni jõudmiseks peaksid kogu liidu VKEd ja idufirmad:

- olema teadlikumad potentsiaalsetest ärivõimalustest, eriti kaitseturul;
- saada põhjaliku ülevaate võimalustest, mida pakuvad ELi kosmose-, kaitse- ja vastavate tsiviiltööstuse programmide raames algatatud konkursid;
- viima oma tooted/ärimudelid vastavusse nende turgude spetsiifikaga.

Olulist rolli VKEde toetamisel võivad mängida teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonid, kuna neilt võivad pärineda novaatorlikud ideed ja lähenemisviisid. Selline innovatsioon võib kujundada olemasolevaid võrgustikke ja luua uusi sidemeid kaitsevaldkonna institutsioonide, tööstuse ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide vahel. Selleks et tagada innovatsiooni ja spetsialiseerumise vajalik mitmekesisus, on ülimalt oluline võimaldada VKEde ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide kaasamist kõikjal liidus.

Euroopa digitaalse innovatsiooni keskused, on siis tegu andmeteenuste osutajaga, nagu Galileo või Copernicuse programm, või uut liiki andmeesitus- ja analüüsiga, nagu algatus „Destination Earth“,²⁷ suudavad koondada andmeväärtusahela eri osades paiknevaid novaatorlikke VKEsid. Et pakkuda ELi VKEdele, idufirmadele ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidele täiendavat toetust ning tagada tsiviil-, kaitse- ja kosmetööstuse vastastikune täiendus, kavatseb komisjon:

- intensiivistada oma tegevust teadlikkuse suurendamiseks, muu hulgas kaasates kaitsevaldkonnaga seotud piirkondade Euroopa võrgustiku, Euroopa kaitseuringute ja -innovatsiooni võrgustiku, Euroopa ettevõtlusvõrgustiku ning sellised tööstusklastrid nagu Euroopa klastrite koostööplatvormil²⁸;
- kasutada ELi kohapealseid kontaktisikuid, nagu komisjoni esindused, samuti liikmesriikides asuvaid ELi teabevõrke, et nad aitaksid levitada põhiteavet ja luua partnerlusi;
- tugineda olemasolevatele võrgustikele ja ELi ametitele, et arendada välja elutähtsa tehnoloogia alaseid tööstus- ja teaduspartnerlusi;
- hõlbustada juurdepääsu ELi toetusele mitmekeelse interaktiivse vahendiga, mis juhatab ettevõtjad nende projekti jaoks parima ELi rahastuse juurde;

²⁷ „Destination Earth“ on ELi algatus, mille eesmärk on töötada välja Maa ülitäpne digimudel, et jälgida ja modelleerida loodussündmusi ja inimtegevust ning töötada välja ja mängida läbi stsenaariume, mis võimaldaksid kestlikumat arengut ja toetaksid Euroopa keskkonnapoliitikat.

²⁸ <https://www.endr.eu/>, <https://www.edrin.org/>, <https://een.ec.europa.eu/>, <https://www.clustercollaboration.eu>

- kaaluda võimalust luua riigi kontaktasutused, mis tegeleksid kõigi Euroopa Kaitsefondis osalemise aspektidega, püüdes luua sünergiat muude ELi rahastamisvõimalustega tegelevate üksustega;
- propageerida täiendavalt võimalusi, mida pakub kosmosealase ettevõtluse algatus CASSINI ettevõtluse kiirendamise, ettevõtlusinkubatsiooni, stardirahastuse ja kommertskasutusele eelnevate hangete jaoks, samuti innovatsioonipartnerlust ja innovatsioonihankeid;
- teha koostööd Euroopa Innovatsiooninõukoguga, et pakkuda ettevõtlust kiirendavaid teenuseid tsiviilvaldkonna kõrgtehnoloogilistele idufirmadele ja VKEdele, et nad jõuaksid kaitse- ja julgeolekuturgudele;
- toetada vastavalt ELi tööstusstrateegias kavandatule Euroopa digitaalse innovatsiooni keskuste asutamist; keskused võivad toimida ühtse kontaktpunktina ettevõtetele, et nad saaksid osaleda tehnoloogia katsetamises ning esitleda novaatorlikke lahendusi tsiviil-, kaitse- ja kosmoseturgetel;
- pakkuda asjaomaste ELi programmide ja vahenditega liitumisest huvitatud idufirmadele, VKEdele ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidele tehnilist tuge ja praktilisi koolitusi;
- korraldada teabetegevust, nagu küsitlused, häkkimismaratonid, idufirmade õpikojad, tehnoloogiapäevad, innovatsioonifoorumid, tõsimängud, visioonitöötoad ja seminarid oskuste arendamiseks.

Meede 3: alates 2021. aasta teisest poolest kuulutab komisjon välja spetsiaalselt **idufirmadele, VKEdele ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidele** suunatud meetmed, et suurendada teadlikkust rahastusvõimalusi sisaldavate ELi programmide ja vahendite kohta, pakkuda tehnilist tuge ja praktilisi koolitusi, pakkuda ettevõtlust kiirendavaid teenuseid, esitleda novaatorlikke lahendusi ning hõlbustada kaitse-, julgeoleku-, kosmose- või muudele asjakohastele tsiviilturgudele sisenemist.

5. Elutähtis tehnoloogia ja tehnoloogiat käsitlevad tegevuskavad

Oma 2019. aasta poliitilistes suunistes rõhutas president von der Leyen, et ei ole veel hilja, et saavutada **tehnoloogiline suveräänsus** teatavates elutähtsates tehnoloogiavaldkondades. ELi 2020. aasta tööstusstrateegias öeldi järgmist: „Euroopa strateegiline autonoomia tähendab teistest sõltuvuse vähendamist selle puhul, mida me kõige rohkem vajame: kriitilise tähtsusega materjalid ja tehnoloogiad, toit, taristu, julgeolek ja muud strateegilised valdkonnad. Samuti annavad need Euroopa tööstusele võimaluse arendada oma turge, tooteid ja teenuseid, mis suurendavad konkurentsivõimet.“ Seega toetab EL Euroopa jaoks strateegiliselt olulise elutähtsa tehnoloogia arendamist.

Mõnede selliste tehnoloogialahenduste puhul on komisjon kasutanud oma liitmisjõudu, et luua tööstusliite²⁹. Sellised liidud on juba olemas energiatehnika (akud, puhas vesinik) ja toorainete vallas ning veel mõned on kaalumisel.

Kui teha kindlaks, milline elutähtis tehnoloogia annab otsustava panuse põhisuutlikkusse, võib see aidata otsustada: i) milline tehnoloogia on oluline tehnoloogilise suveräänsuse seisukohast (st kus on vajadus vähendada sõltuvuse ohtu); ii) millal saab selliseid probleeme

²⁹ Tööstusliitude eesmärk on tuua kokku ja koondada teatava ökosüsteemi/väärtusahela paljusid eri sidusrühmi, kui on olemas: i) pakiline vajadus muuta ärimudelit, ii) oht saada välja tõrjutud turgudel, mis on ELi tööstuse/majanduse tuleviku seisukohast olulised, või iii) võimalus kinnitada kanda paljulubaval tulevikukindlal turul (millega kaasneb ülekanduv mõju).

lahendada, kombineerides/koordineerides ELi eri programmide ja vahendite saadavat toetust. Oma tehnoloogilise suveräänsuse kindlustamiseks peab EL säilitama kindla tööstuspädevuse ja võimaluse korral püüdlema sellise elutähtsa tehnoloogia alal liidrikohale. Lisaks elutähtsale tehnoloogiale peab EL arvesse võtma ka järgmist:

- väärtusahelad, sealhulgas kriitilise tähtsusega materjalide (tooraine) varustuskindlus, kuna need on elutähtsa tsiviil-, kaitse- ja kosmosetehnoloogia olulised komponendid^{30,31,32};
- sellega seotud teadus- ja kaitsetaristu, mis on standardimise ja sertifitseerimise võti.

Käesoleva tegevuskava kontekstis on elutähtis tehnoloogia selline tehnoloogia,³³ mis on oluline nii kaitse-, kosmose- kui ka nendega seotud tsiviiltööstuses ning mis aitab kaasa Euroopa tehnoloogilisele suveräänsusele, vähendades ohtu sõltuda liiga palju teistest selliste asjade puhul, mida me kõige enam vajame. Alltoodud tabelis on esitatud **sellise elutähtsa tehnoloogia loetelu**,^{34,35} mis on oluline asjaomases tsiviiltööstuses (sealhulgas julgeolekutööstuses) ning kaitse- ja kosmosetööstuses (välja on jäetud tehnoloogia, mille olulisus piirdub ainult ühega nimetatud sektoritest).

<i>Sektor</i>	<i>Tehnoloogia</i>
<i>Elektroonika ja digivaldkond</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Tehisintellekt, täiustatud analüüs ja suurandmed • Küberturvalisus ja küberkaitsetehnoloogia • Digitaalkriminalistika • Kõrgjõudlusega andmetöötlus, pilvetehnoloogia ja andmeruumid • Fotoonika • Üliväikese võimsusega mikroprotsessorid, ülikerge prinditud (sh painduvale alusele) elektroonika • Kvanttehnoloogia • Turvaline side ja võrguühendused • Andurid (sealhulgas elektrooptilised andurid, radarid, keemilised, bio- ja kiirgusandurid jne)
<i>Töötlev tööstus</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrgtehnoloogiline ja kihtlisandustootmine • Kõrgtehnoloogiliste materjalide tehnoloogia ja kestlikuna väljatöötatud materjalid • Nanotehnoloogia • Robootika • Pooljuhid ja mikroelektroonika
<i>Kosmos ja lennundus</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kosmosetehnoloogias (sealhulgas kanderakettide ja satelliitide projekteerimine ja valmistamine)

³⁰ Euroopa Komisjon: „Kriitilise tähtsusega toorainetega seotud vastupanuvõime: teekond suurema julgeoleku ja kestlikkuse poole“ (COM(2020) 474 final).

³¹ Teadusuuringute Ühiskeskus, 2019: [Materials dependencies for dual-use technologies relevant to Europe's defence sector](#), JRC117729.

³² Euroopa Komisjon, 2020. „Kriitilise tähtsusega toorainete strateegiliste tehnoloogiate ja sektorite jaoks ELis – Prognoosiv uuring“.

³³ Sealhulgas asjaomane määratletud [peamine progressi võimaldav tehnoloogia](#), kui see on asjakohane, mis moodustab eraldi lisakategooria.

³⁴ Loetelu lähtub elutähtsast tehnoloogiast, mida nimetati 2020. aasta teatise tööstusstrateegia kohta ja kaupade ekspordikontrolli määruuses. Selles võetakse arvesse ELi loetelu peamise progressi võimaldava tehnoloogia kohta ning kasutatud lähenemisviis vastab hiljutisele ELi tööstuse analüüsile.

³⁵ Teatav tehnoloogia võib olla seotud enam kui ühe sektoriga.

	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaline ja täpne ajamääramis-, positsioneerimis- ja navigatsioonitehnoloogia • Kõrglahutusega tehnoloogia Maa seireks • Satellidipõhine turvaline side ja ühenduvus
Tervishoid	<ul style="list-style-type: none"> • Biotehnoloogia • Keemiline, bioloogiline, kiirgus- ja tuumatehnoloogia³⁶
Energia	<ul style="list-style-type: none"> • Energiatehnika (sealhulgas energia salvestamine, energiaalane vastupanuvõime, taastuvad energiaallikad, vesinik ja tuumaenergia)
Liikuvus	<ul style="list-style-type: none"> • Autonoomsed süsteemid

On igati ootuspärane, et uue tehnoloogia sündides muutub ka see, milline tehnoloogia on elutähtis. Komisjon loob oma talituste raames elutähtsa tehnoloogia ELi vaatluskeskuse³⁷. See jälgib ja analüüsib korrapäraselt elutähtsat tehnoloogiat, selle võimalikke kasutusviise, väärtusahelaid, teadus- ja katsetaristu vajadusi, seda, millisel tasandil EL soovib neid kontrollida, ning vajakajäämisi ja sõltuvust³⁸. Kord iga kahe aasta tagant koostab vaatluskeskus peamiste sidusrühmadega konsulteerides salastatud aruande elutähtsa tehnoloogia, sõltuvuse, väärtusahelate ning kaitse-, kosmose- ja nendega seotud tsiviiltööstuse väärtusahelate ja katsetaristute kohta³⁹.

Nende aruannete põhjal töötab komisjon välja **tehnoloogia tegevuskavad**, et soodustada elutähtsa tehnoloogia vallas tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vastastikust täiendavust. Komisjon kasutab üha enam tehnoloogia tegevuskavu⁴⁰ kui paindlikku viisi toetada strateegilist planeerimist, viies lühikese ja pika perspektiivi eesmärgid vastavusse konkreetsete tehnoloogialahendustega.

Komisjon lähtub tehnoloogia tegevuskavu kasutades kindlaks määratud elutähtsast tehnoloogiast ja a) võtab käsile kõik asjakohased rahastamisvahendid, poliitikavajadused ja rahastamisvõimalused, et luua sünergia ELi eri meetmete vahel, b) keskendub laialdasematele tehnoloogilistele ja sotsiaal-majanduslikele vajadustele, et soodustada vastastikust täiendavust, ning c) toob kokku kõik asjakohased sidusrühmad, sealhulgas valitsused, akadeemilised ringkonnad ja kodanikuühiskonna.

Tehnoloogia tegevuskavades kasutatakse tehnoloogiaprognose, et teha kindlaks sobilikud uued tehnoloogialahendused, vältida topeltkulutuste tegemist, aidata kaasa Euroopa turgude stabiilsusele, propageerida piiriülest koostööd ning luua stiimuleid innovatsiooniks idufirmades ja VKEdes. Igal tegevuskaval on kindel tulevikunägemus, vahe-eesmärgid ja konkreetne lõppeesmärk.

Sõltuvalt tehnoloogia tegevuskavade raames tehtud töö tulemustest võib komisjon teha otsuse algatada juhtprojekte, võttes arvesse nende tõenäolist mõju ELi tehnoloogilisele suveräänsusele ja juhirollile, nende rahastamisallikaid ja juhtimist (vt punkt 8 allpool).

³⁶ Tuumatehnoloogia kasutamine ennetavas või ravimeditiinis, kriminalistikas jne.

³⁷ Kasutades vajaduse korral ELi olemasolevaid tehnoloogiaseire vahendeid, nagu need, mis on komisjoni (<https://ati.ec.europa.eu/>) või Euroopa Kaitseagentuuri käsutuses

³⁸ Kriitiline sõltuvus tsiviil-, kaitse- ja kosmosetehnoloogia puutepunktis on tööstuse kriitilise sõltuvuse faktorite täieliku loetelu alajaotus (ja järelikult sellega täielikult kooskõlas); selliseid faktoreid käsitletakse ELi tööstusstrateegias, mille kohaldamisala on palju laiem.

³⁹ Kui see on asjakohane, võetakse arvesse Euroopa Kaitseagentuuri tööd elutähtsa tehnoloogia vallas, sealhulgas üldise strateegilise teadusuuringute kava ja sellega seotud tehnoloogia koostisosade (nn Technology Building Blocks) kaudu.

⁴⁰ Vt ka 30. septembri 2020. aasta teatis „Uus Euroopa teadusruum teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks“ (COM(2020)628).

Meede 4: komisjon töötab välja **tehnoloogia tegevuskavad**, et hoogustada kaitse-, kosmose- ja nendega seotud tsiviilsektorite jaoks elutähtsa tehnoloogia alast innovatsiooni ning luua stiimuleid piiriüleseks koostööks, kasutades koostöimes kõiki asjakohaseid ELi vahendeid. Nimetatud tegevuskavad tuginevad hinnangule, mille koostab iga kahe aasta tagant komisjoni sisene uus **elutähtsa tehnoloogia vaatluskeskus**. Tegevuskavade tulemusena võidakse algtatada uusi juhtprojekte.

6. Standardimine

Sektoritevaheliste ühiste standardite edendamine ja kohaldamine võib aidata kokku hoida tootmistsüklitega seotud kulusid ja hallata kulusid, kuid samuti parandada töö tõhusust, suurendades koostalitlusvõimet, eriti rahvusvahelises keskkonnas.

Kui standardid on tihedamalt seostatud julgeolekuga seotud hankeprogrammidega, aitab see ELi tööstusel säilitada oma edumaa sellise elutähtsa tehnoloogia vallas, mis on oluline ELi tehnoloogilise suveräänsuse jaoks. Üldiselt võivad ühised standardid soodustada innovatsiooni ja sünergiat.

Komisjon teeb tihedas koostöös sidusrühmadega kindlaks olemasolevad standardid ja head tavad, tellib selliste uute standardite ja tavade väljatöötamise, mida saab kasutada nii tsiviil-, kaitse- kui ka kosmosetööstuses, ning edendab nende kasutamist asjakohastes ELi programmides ja vahendites nendes valdkondades, kus standardimine on veel puudulik. Näiteks võib tuua järgmise:

- kavandatav töö rescEU raames, mis võib anda tõuke paremaks piiriüleseks koostööks ühiste keemia-, bioloogia-, kiirgus- ja tuumavaldkonna standardite nimel kasutaja (elanikkonnakaitseasutused) ja tööstuse tasandil;
- programmi „Digitaalne Euroopa“ raames kavandatud algatus Euroopa turvaandmeruumi kohta, mis aitab kaasa ELi tasandi kvaliteedistandardite kehtestamisele.

Vaja võib olla meetmeid, et töötada välja tehnoloogia-alased hübriidstandardid⁴¹ ja head tavad, mida kohaldataks kõikjal tsiviilsektoris (näiteks õiguskaitstes) ja kaitsektoris. Muu hulgas võib määratleda ja harmoneerida standardeid, ühiselt kokku lepitud katseprotokolle, häid tavu ja ELi käitumisjuhendeid, et vähendada kulusid, suurendada koostalitlusvõimet, kasvatada sünergiapotentsiaali ja parandada arusaadavust. EL saab oma huve kõige paremini teenida sellega, et ta asub juhtima rahvusvahelist standardite väljatöötamist (näiteks küberturvalisuse valdkonnas), võttes seejuures arvesse ELi väärtusi ja prioriteete (nt ELi õigusaktid isikuandmete kaitse kohta).

Meede 5: Komisjon esitab enne 2022. aasta lõppu ja tihedas koostöös muude kesksete sidusrühmadega kava, et propageerida tsiviil- ja kaitsevaldkonnas olemas olevate **hübriidstandardite** kasutamist ja uute väljatöötamist.

7. Innovatsioon ning vastastikune täiendavus tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuses

⁴¹ Kavatsusest kehtestada hübriidstandardid näiteks tarkvarapõhise raadio jaoks teatati esmakordselt 26. juuli 2012. aasta dokumentides COM(2012) 417 ja SWD(2012) 233 innovatiivse ja konkurentsivõimelise julgeolekupoliitika tegevuskava kohta.

Innovatsioonil⁴² on keskne koht Euroopa püüdlustes juhtida digipööret ja suurendada konkurentsivõimet. Ideed ja tehnoloogia võivad pärineda suurettevõtelt, idufirmadelt, teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidel ning VKEdelt ja neil võib olla üldine mõju suutlikkusele. Suurendades tsiviil-, kosmose- ja kaitsevaldkonna vastastikust täiendavust (*spin-in* ja *spin-off*), saab vähendada tsiviil- ja kaitsealase innovatsioonikeskkonna praegust killustatust. See võib anda hoogu innovatsioonile ja viia Euroopa majanduse kasvule, arendada edasi ühtset turgu ja suurendada Euroopa kodanike turvalisust.

Innovatsiooniinkubaator, mis suudab välja arendada tehnoloogiat **kahesuguse kasutusega innovatsiooni** vallas ja sellele hoogu anda, võib saada võtmetähtsusega vahendiks innovatsiooni hoogustamisel, murrangulise tehnoloogia loomisel kõigis kolmes tööstussektoris ja vastastikuse täiendavuse parandamisel muude ökosüsteemidega. Niisugune innovatsiooniinkubaator võib toimida virtuaalse võrgustiku vormis, tuginedes komisjoni tihedale koostööle Euroopa Innovatsiooninõukogu ja Euroopa Kaitseagentuuriga. Näiteks võib see: i) jälgida ELi rahastatud teadustöö edukaid tulemusi ja teha ettepanekuid nende täiendava rahastamise või kasutuselevõtu kohta, ii) toetada uut tehnoloogiat, pöörates erilist tähelepanu kahesuguse kasutusega innovatsioonile, mis pärineb idufirmadelt, VKEdelt ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidelt, ning iii) siduda omavahel eri sektorite algatused, nagu Europoli hallatav Euroopa julgeolekukeskus.

Komisjon loob ka **kaitseinnovatsiooni võrgustikud**, eesmärgiga pakkuda tehnoloogia esitlusteenuseid, mida haldavad teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonid, ülikoolid või muud teadustaristud, et katsetada tsiviilsektorist pärineva tehnoloogia sobilikkust kaitseotstarbeliseks kasutuseks. Sellised temaatilised võrgustikud, mis toimivad innovatsioonivahendajatena eri suurusega ja eri sektoritest pärit üksuste vahel, toetavad innovatsiooni kaitsevaldkonna konkreetsetes väärtusahelates, soodustades tsiviiltehnoloogia kasutuselevõttu kaitsevaldkonnas tegutsejate seas ja andes samas tsiviiltegevõtetele võimaluse töötada oma tehnoloogiat üles uute kaitsepartneriteni jõudmiseks.

Lisaks sellele pakuvad elutähtsa tehnoloogia järgmised kaks valdkonda paljulubavaid võimalusi vastastikuseks täiendavuseks.

Küberturvalisus ja küberkaitse 2021. aastal loob komisjon küberturvalisuse pädevuskeskuse⁴³ ja riiklike koordineerimiskeskuste võrgustiku. Küberturvalisuse pädevuskeskus annab panuse Euroopa majanduse ja ühiskonna kaitsmisesse küberrünnete eest, säilitades ja edendades tiptasemel teadust ning suurendades ELi tööstuse konkurentsivõimet küberturvalisuse vallas. Selle keskuse vahendid tulevad programmist „Digitaalne Euroopa“ ja programmist „Euroopa horisont“, samuti liikmesriikidelt. Sellega paralleelselt toetab Euroopa Kaitsefond Euroopa teadus- ja arendustegevust küberkaitselahenduste sellistes valdkondades nagu küberteadlikkus ja -tegevussuutlikkus, küberturvalisuse koolitused ja õppused. Liidu kosmoseprogrammi raames jätkatakse lahenduste väljatöötamist küberturvalisusprobleemidele (nt Galileo programmi abil).

Komisjon püüab suurendada tsiviil-, kaitse- ja kosmosesfääris tehtava töö vastastikust täiendavust ja sünergiat, et vähendada nõrku kohti ja luua tõhusust⁴⁴.

Murranguline tehnoloogia, sealhulgas tehisintellekt⁴⁵. Termin „murranguline tehnoloogia“ tähistab tehnoloogiat, mis toob kaasa murrangu või muutuse paradigmas, st muutus on

⁴² Sünergiavõimaluste kindlakstegemisele on suunatud ka ELi innovatsioonikeskkond sisejulgeoleku ja õiguse vallas, millest nõukogu hiljuti teatas (dokument 6158/20, 19.2.2020).

⁴³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_20_2384

⁴⁴ Vt 16. detsembri 2020. aasta teatis „ELi küberturvalisuse strateegia digikümnendi jaoks“ (COM(2020) 18), lk 13–19: „tegevussuutlikkuse suurendamine, et ennetada, heidutada ja reageerida“.

drastiline, mitte järkjärguline. Sellise tehnoloogia väljatöötamine on suure riski ja suure potentsiaalse mõjuga ning see kehtib ühtviisi nii tsiviil-, kaitse- kui ka kosmosesektoris. Murranguline kaitsetehnoloogia⁴⁶ võib tugineda kontseptsioonidele või ideedele, mis pärinevad mittetraditsioonilistelt kaitsevaldkonnas osalejatelt ning need võivad olla alguse saanud tsiviilvaldkonnast võrsunud (*spin-in*) projektidest.

Euroopa Kaitsefondi määrusega on kuni 8 % fondi eelarvest ette nähtud selleks, et toetada murrangulist tehnoloogiat, edendada mittetraditsiooniliselt kaitse alal tegutsejate osalust ja meelitada novaatorlike kaitserakenduste avatud hangete või neile antavate auhindadega kaitseprojektidesse idufirmasid. Need uuenduslikud rahastamismehhanismid on praktiline samm, et demonstreerida novaatorlikke ideid ja hõlbustada tsiviil- ja kaitsevaldkonna innovatsiooni vastastikust täiendavust. Väga oluline osa programmist „Digitaalne Euroopa“ toetab tsiviilkasutuseks mõeldud murrangulist tehnoloogiat. Sarnased investeringud on ette nähtud muude ELi rahastamisvahendite, sealhulgas kosmoseprogrammi ja Euroopa Innovatsiooninõukogu raames.

Innovatsiooni edendamiseks ja ELi tööstuse konkurentsivõime tagamiseks on samuti vaja kõrgeleululist **oskuste** poliitikat. Komisjon võtab sihtotstarbelisi meetmeid, et teha kindlaks võimalikud vajakajäämised, kõige olulisemad oskused ja sünergiapotentsiaal tsiviil-, kaitse- ja kosmosesektori puutepunktis.

Endiselt on kaitse ja julgeolekusektorites väike naiste ja muude alaesindatud rühmade osalus. Kuna mitmekesisus on oluline innovatsiooni soodustav tegur, propageeritakse nende rühmade suuremat kaasamist. Samuti taotleb komisjon naisnovaatorite suuremat osalust ning tegeleb võrdsus- ja kaasatuseesmärkidega, nagu digitaalne juurdepääsetavus⁴⁷.

Meede 6: komisjon algatab 2022. aasta esimeses pooles koostöös Euroopa Innovatsiooninõukogu ja muude sidusrühmadega nn **innovatsiooniinkubaatori**, et toetada uut tehnoloogiat ja kujundada **kahesuguse kasutusega innovatsiooni**. Komisjon toetab samuti **piiriüleseid kaitseinnovatsiooni võrgustikke**, mis katsetavad tsiviilsektorist pärineva tehnoloogia asjakohasust ja toetavad vastutustundlikku innovatsiooni kaitsevaldkonna väärtusahelaetes. Nende meetmetega võetakse samuti käsile tsiviil- ja kaitseinnovatsioonikeskkonna praegune killustatus, oskuste nappus ning võrdsus- ja kaasatuseesmärgid.

Meede 7: alates 2021. aasta juunist loob komisjon koos liikmesriikidega küberturvalisuse pädevuskeskuse, eraldades vajalikud ressursid asjakohastest ELi programmidest ja vahenditest. Komisjoni eesmärk on tugevdada sünergiat ning *spin-in* ja *spin-off* toimet keskuse, Euroopa Kaitsefondi ja ELi kosmoseprogrammi **küberturvalisuse ja küberkaitse** alase töö vahel, et vähendada nõrku kohti ja luua tõhusust.

⁴⁵ Tehisintellekti väljatöötamine peab toimuma avatult kõikjal liidus ja sellega peab olema tagatud tehisintellektipõhiste rakenduste turvalisus ning ühiskonna- ja keskkonnahoidlikkus. Algusest peale tuleb selle juures võtta arvesse eetilisi aspekte, hinnata riske ja vähendada selle kuritarvitamise ja soovimatu – näiteks soo, rassi või puute alusel – diskrimineerimise võimalust. Tehisintellekti väljatöötamine toimub hästi kooskõlastatud raamistikus, kus järgitakse ELi väärtusi, eetikapõhimõtteid ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartat. Liidu rahaline toetus tagab inimesekeskse ja kaasava lähenemisviisi, mis austab liidu väärtusi ja on kooskõlas valge raamatuga „Tehisintellekt: Euroopa käsitlus tiptasemel ja usaldusväärsest tehnoloogiast“ (COM(65), 19.2. 2020), mille järelemeetmete ettepaneku komisjon esitab 2021. aastal.

⁴⁶ Vastavalt Euroopa Kaitsefondi määrusele võib komisjon anda rahalist toetust meetmetele, mis viivad murrangulise kaitsetehnoloogia väljatöötamiseni. Kuid et tagada liidu ja selle liikmesriikide rahvusvaheliste kohustuste täitmine, ei toetata rahaliselt meetmeid seoses toodete ja tehnoloogiaga, mille kasutamine, arendamine või tootmine on rahvusvahelise õigusega keelatud. Uute kaitseotstarbeliste toodete või uue kaitsetehnoloogia kavandamisel või olemasoleva ajakohastamisel peaksid avalduse esitajad seega võtma kohustuse järgida eetikapõhimõtteid, nagu inimeste heaolu ja inimgenoomi kaitsega seonduvaid põhimõtteid, mis kajastuvad ka sellekohastes liikmesriikide, liidu ja rahvusvahelistes õigusaktides, sealhulgas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Euroopa inimõiguste konventsioonis ning kui see on asjakohane, selle protokollides.

⁴⁷ Teatis „Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“, COM/2020/152 (final).

Meede 8: alates 2022. aasta esimesest poolest esitleb komisjon **murrangulise tehnoloogia** toetamise eesmärgil uuenduslikke rahastamisviise, et suurendada mittetraditsiooniliselt kaitse alal tegutsejate osalust, meelitada ligi idufirmasid ja propageerida lahenduste omavahelist täiendavust, lähtudes võimalustest, mida pakuvad ELi programmid ja vahendid, sealhulgas programm „Digitaalne Euroopa“ ja Euroopa Kaitsefond.

8. Sünergia ja vastastikuse täiendavuse edendamine juhtprojektide abil

Üks viis suurendada tsiviil-, kaitse- ja kosmetööstuse vahelist sünergiat on algatada juhtprojekte, mis toetavad elutähtsat tehnoloogiat ja pakuvad lahendusi olulistele ühiskondlikele või strateegilistele probleemidele. Juhtprojektidel on suur sünergia ja vastastikuse täiendavuse potentsiaal programmitasandil (nt üksteist täiendavad hanked, mis keskenduvad sarnastele valdkondadele, hanke vajaduse sidumine teadustegevusega, rahastamissünergia), tehnoloogia kaudu (nt kahesuguse kasutusega tehnoloogia, eriti kui tehnoloogiavalmiduse aste on madal) ning innovatsiooni ja VKEd kaudu (nt soodustades uusi suhteid kaitse- ja julgeolekutööstusega).

Mitu ELi rahastatavat algatust loovad aluse sektoritevaheliseks sünergiaks. Nende hulgas on:

- Euroopa ühendamise rahastu, mis kaasrahastab kahesuguse kasutusega transporditaristu projekte, et suurendada nii tsiviil- kui ka sõjaväelist liikuvust;
- Galileo programm, mis pakub avalikku reguleeritud teenust, mida võiks kasutada kaitseotstarbel;
- Copernicuse programm, mis pakub keskkonna- ja julgeolekuteenuseid, mida eri kasutajate kogukonnad kasutavad regulaarselt tsiviil- ja kaitseotstarbel, ennekõike sellised rakendused nagu ELi õiguse nõuetele vastavuse kontroll ja nende täitmise tagamine (nt keskkonnanõuete järgimises veendumine ja kuritegevus);
- Euroopa lennuliikluse uue põlvkonna juhtimissüsteem, mis kaalub tehnilisi lahendusi paindlikuks tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostöök, et õhuruumi maksimaalselt ära kasutada;
- ELi kosmose jälgimise ja seire teenused riiklikele ja äriühingutest satelliidioperaatoritele, kes kasutavad riiklikke vahendeid;
- kaitseunitlusega teadustöö, mis käsitleb turvalisi ja kestlikke energiamudeleid, nagu energia tootmine, salvestamine, -tõhusus ja -juhtimine, ning aitab saavutada suurema vastupanuvõime ja tegevuse tõhususe kliimamuutuste kontekstis;
- kaitse- ja julgeolekusektori säästva energia nõuandefoorum,⁴⁸ samuti Euroopa Kaitseagentuuriga kavandatud ühismeede, mille eesmärk on selgitada välja avamere taastuenergia sektori arendamist takistavad asjaolud kaitsetegevuseks ettenähtud piirkondades ja parandada valdkondade koostoimimist⁴⁹;
- meditsiiniline reageerimine ning selline tegevus keemia-, bioloogia-, kiirgus- ja tuumavaldkonnas, i) mida toetab rescEU (nt saasteainetega kokku puutunud ja nakatunud patsientide transport), ii) mille on kavandanud Euroopa Kaitsefond või iii) mida toetab ELi terviseprogramm (nt ühismeede, et suurendada tervishoiualast valmisolekut ja reageerimist bioloogilistele ja keemilistele terrorirünnakutele).

⁴⁸ <https://cordis.europa.eu/project/id/882171>.

⁴⁹ „ELi strateegia avamere taastuenergia potentsiaali kasutamiseks kliimaneutraalsuse saavutamise eesmärgil“ (COM(2020) 741 final).

Et tagada nende algatuste potentsiaali täielik ärakasutamine, jälgib komisjon nende rakendamist ja teeb kindlaks võimalused suurendada investeeringute tasuvust. Näiteks võib tuua järgmise.

- Komisjon tagab olemasolevate ELi ametite, programmide ja vahendite sünergia ettevalmistavas tegevuses, mida alustatakse 2021. aastal ELi tervisealasteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile reageerimise asutuse⁵⁰ loomiseks, mis puudutab muu hulgas uusi bioloogilisi ohte inimtervisele ja millesse on kaasatud töö Euroopa biokaitse alase reageerimise vallas.
- Komisjon tagab sünergia küber-, pilve-, protsessori- ja kvantitehnoloogiasse tehtavate investeeringute vahel kaitse- ja tsiviilvaldkonnas.
- Komisjon püüab paremaks reageerimiseks praegustele julgeolekuprobleemidele⁵¹ optimaalselt kasutada üleeuroopalise turvalise side taristusse TESTA tehtud märkimisväärseid investeeringuid. TESTA võimaldab üleeuroopalist turvalist ühenduvust, sealhulgas videokonverentse, ELi institutsioonide ning ELi organite ja ametite vahel, samuti riigi ametiasutuste vahel kaitse ja julgeoleku vallas.
- Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegia⁵² raames edendab komisjon täiendavalt selliste ametite koostööd, kellel on nii tsiviil- kui ka kaitsealased töösuunad, nagu FRONTEx, Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSA) ja Euroopa Kalanduskontrolli Amet (EFCA), ning toetab tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koordineeritud **meresõiduohutuse** teadusuuringute kava rakendamist. Tsiviil- ja kaitsevaldkonna koostöö on üks Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegia tegevuskava⁵³ aluspõhimõtteid. Kavasse kuuluvad meetmed, et parandada süsteemidevahelisi ühendusi ning tsiviil- ja sõjandusametite vahelist teabevahetust merendusvaldkondade ühise teabejagamiskeskonna kaudu⁵⁴, soodustada raamistiku loomist nii tsiviil- kui ka sõjaliseks kasutuseks mõeldud laevatööstuse jaoks ning parandada tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostööd mereotsingute ja merepääste alal.

Lisaks sellele algatab komisjon eelnevast analüüsist lähtudes ja ELi vahenditest rahastatavatele algatustele tuginedes kolm juhtprojekti:

- **ELi droonitehnoloogia.** Juhtprojekti eesmärk on suurendada ELi tööstuse konkurentsivõimet selles elutähtsa tehnoloogia valdkonnas. Selle raames tehakse kindlaks vastastikuse täiendavuse valdkonnad, nii et kaitseprojektid saavad kasu tsiviilkasutuses droonide alal tegutsevatest VKEdelt pärinevatest novaatorlikest lahendustest ning tsiviillennundus saab kasu kaitsevaldkonnas toimuvast arengust. Eelkõige on tähelepanu all mehitamata õhusõiduk ise, samuti drooniliikluse täiendavaks automatiseerimiseks vajalike tehnoloogiliste elementide areng. See juhtprojekt on osa üldisest eesmärgist, mida kirjeldatakse täiendavalt 2022. aastaks kavandatud ELi droonistrateegia versioonis 2.0⁵⁵ kui viisi võimaldada kõnealuse tehnoloogia täiendavat arengut ja kasutamist Euroopas ning seda kiirendada, suurendades seeläbi tehnoloogilist suveräänsust.

⁵⁰ Vt ka 11. novembri 2020. aasta teatis „Euroopa tervisealiidu loomine: ELi vastupanuvõime suurendamine piiriüleste terviseohtude suhtes“ (COM(2020) 724).

⁵¹ Kooskõlas teatise „ELi julgeolekuliidu strateegiat käsitlev esimene eduaruanne“ (COM(2020)797) seatud eesmärgiga edendada digitaalse taristu vastupanuvõimet ning suurendada valmisolekut riiklikul ja ELi tasandil, arendades jõuliselt suutlikkust ohte ennetada, avastada, neile reageerida ja neid leevendada.

⁵² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014JC0009&from=ET>.

⁵³ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/2018-06-26-eumss-revised-action-plan_en.pdf

⁵⁴ <http://emsa.europa.eu/cise.html>

⁵⁵ Vt 9. detsembri 2020. aasta teatise „Säästva ja aruka liikuvuse strateegia – Euroopa transpordivaldkonna edasise arengu suund“ (COM(2020)789) lk 15.

- **ELi kosmosepõhine üleilmne turvaline sidesüsteem.** Selle juhtprojekti eesmärk on pakkuda mitmeorbiidilise kosmosetaristu – sealhulgas madala orbiidiga satelliitide – kaudu juurdepääsu ülikiirele ühenduvusele ning täiendada Galileo/EGNOS süsteemi ja Copernicuse programmi ELi kolmanda satelliitsüsteemina. See tagab kvantkrüpteerimistehnoloogiat kasutades kõrgturvatud ühenduvuse ja side riiklike ja äriteenuste jaoks, näiteks luues paremad ühendused elutähtsa taristuga ning toetades kriisiohjet, järelevalvet ja võimalikke laiatarbeturule mõeldud lairibarakendusi. See teeb kiire ühenduvuse Euroopas kõigile kättesaadavaks ning loob vastupanuvõimelise ühenduvussüsteemi, mis võimaldab Euroopal ühenduse säilitada ükskõik millises olukorras, sealhulgas suuremahuliste küberrünnete puhul internetis. Lisaks sellele saab sellest geostrateegiline taristu, millel on keskne koht eripartnerlustes (näiteks Aafrikaga).
- **ELi strateegia kosmoseliikluse korraldamiseks.** Selle juhtprojekti raames töötatakse välja kosmoseliikluse korraldamise standardid ja reeglid, mida on vaja, et vältida satelliitide ja kosmosejätmete üha suuremast hulgast tuleneda võivaid kokkupõrkeid, millel võivad olla katastroofilised tagajärjed ELi kosmosevaradele. Kosmoseliikluse korraldamisega välditakse samuti ohtu, et normiks saavad ELi-välised standardid, kuna sellisel sõltuvusel oleks negatiivne mõju Euroopa püüdlustele saavutada tehnoloogiline suveräänsus. See juhtalgatus peaks samuti kaasa aitama sellele, et jõuda kosmoseliikluse korraldamise üleilmse lähenemisviisi loomiseni.

Kõigil juhtprojektidel võib olla pöördeline tähtsus tulenevalt oma suurusest või mõjust, samuti kasust, mida see võib tuua Euroopa tehnoloogilisele suveräänsusele ja ühiskonnale laiemalt. Kõigi projektide edasiarendamiseks analüüsib komisjon ka edaspidi VKEdelt, idufirmadelt ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidelt pärinevat teavet, mis puudutab kasutusjuhte, tehnilisi omadusi, seda, millist elutähtsat tehnoloogiat kasutada, kulusid ja võimalikke rahastamisvahendeid, juhtimisstruktuure ja novaatorlikke ideid (mis on seotud tehnoloogia või turuga). Selle alusel otsustab komisjon iga projekti suhtes võimalike edasiste sammude, sealhulgas vajaduse korral seadusandlike ettepanekute üle.

Tulevased juhtprojektid võivad sündida ka teatava 5. punktis loetletud elutähtsa tehnoloogia kohta käivate tegevuskavade tulemusena.

Komisjon algatab süvendatud dialoogi ja arendustegevuse seoses kolme juhtprojektiga, millel võib olla pöördeline tähtsus. Komisjon otsustab asjakohase analüüsi ja sidusrühmadega konsulteerimise järel võimalike edasiste sammude, sealhulgas vajaduse korral seadusandlike ettepanekute üle.

Meede 9: ELi droonitehnoloogia.

Meede 10: ELi kosmosepõhine üleilmne turvaline sidesüsteem.

Meede 11: Kosmoseliikluse korraldamine.

9. Kuidas see teoks teha?

Komisjon teeb tihedas koostööd Euroopa Parlamendi ja nõukoguga järelevalvet käesoleva tegevuskava rakendamise üle. Ta pöörab erilist tähelepanu sellele, et rakendada tulemuslikumalt ja tõhusamalt selliseid poliitilisi prioriteete nagu temaatilised poliitikameetmed ning üldist konkurentsivõimet ja teadustegevust ning innovatsiooni edendav poliitika, säilitades samal ajal ELi programmide ja vahendite maksimaalse sidususe ja sünergia.

Tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahelise vastastikuse täiendavuse edendamiseks pikas perspektiivis kontrollib komisjon kõigi 11 loetletud meetme konkreetset edenemist ning

esitab iga kahe aasta tagant eduaruande. Iga meetme rakendamise ajakava viiakse kooskõlla asjakohaste ELi vahendite planeerimisega.